

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

246131

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ศึกษารูปแบบการแก้ปัญหา

หนีเรียนในโรงเรียน

กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

โดย

ฐานัน พิมพ์สิน และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุน

การวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

b00951265

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

246131

การวิจัยเพื่อท้องถิ่น
เลขที่รับ 1949
วันที่ 20 ต.ค. 2552

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษารูปแบบการแก้ปัญหา

หนีเรียนในโรงเรียน

กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

โดย

ฐานัน พิมพ์สิน และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุน

การวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

คณะผู้วิจัย

1. นายฐานันท์ พิมพ์สิน หัวหน้าโครงการ
2. นางบรรจงศรี พิมพ์สิน
3. นางสุชีรา กันอุปัทย์
4. นายสมพร เพชรชู
5. นายวัฒนา คะโยธา
6. นส. ชุตติกาญจน์ วาริขันธ์
7. นางมาลาศรี วิเศษดี
8. นางธัญญลักษณ์ ไชยสุข มุลเลอร์
9. นางศรีสุดา เศษฤทธิ์
10. นางพัชราภรณ์ อารมร์สวะ
11. นางเปรมฤดี เรืองชัย
12. นายภาณุวัชร บุญแสน
13. นางปัญญา อัยวรรณ
14. นางเพ็ญศรี ทองทวี
15. นายณัฐพล วรรณสาร

สนับสนุนโดย สำนักงานสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ชุดโครงการ ชาติพันธุ์ผู้ไท

บทคัดย่อ

246131

การศึกษาเรื่องรูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์และพฤติกรรมหนีเรียนในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาปัจจัย และเงื่อนไขที่ทำให้เด็ก มีพฤติกรรมหนีเรียน 3) เพื่อหารูปแบบในการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนอย่างมีส่วนร่วม วิธีการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ในกลุ่ม ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์ และการจัดเวทีเสวนาในกลุ่มนักเรียน ในโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการหนีเรียนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ภายใต้ปรากฏการณ์นี้มีปัญหาอื่นที่สำคัญซ่อนอยู่ข้างในมากมาย ซึ่งเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงระหว่างการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงของชุมชน และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

นิยามของเด็กหนีเรียนมี 3 ลักษณะ ได้แก่ หนีเรียนในเด็กมีปัญหาในครอบครัว และปัญหาในการเรียน หนีเรียนในกลุ่มเด็กเกเร หนีเรียนในเด็กเรียนดี ในเด็กสองกลุ่มแรก เมื่อหนีเรียนแล้วจะเกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น ดิถสารเสพติด การพนัน พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ส่วนในกลุ่มเด็กเรียนดี หนีเรียนเพื่อไปทำการบ้านหรืองานที่ค้างส่งครู

ปัจจัยและเงื่อนไขของการหนีเรียน ของนักเรียน โรงเรียนเขาวงพิทยาคารมี 4 ปัจจัยใหญ่ๆ ได้แก่ 1) ครอบครัว จากสภาวะเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้โครงสร้างของครอบครัว และชุมชนเปลี่ยนไป การเลี้ยงดูบุตรหลานก็เปลี่ยนไปจากเดิม 2) นักเรียน จากพัฒนาการของวัยรุ่น และการคบเพื่อน 3) โรงเรียน ระบบการเรียนการสอน ที่ปัจจุบันเดินเรียนทำให้เด็กมีโอกาสหนีเรียน และ เทคนิคการเรียนการสอนที่ทำให้เด็กเบื่อหน่ายไม่อยากเรียน 4) ชุมชน เมื่อมีกระแสบริโภคนิยมเข้ามาในชุมชน ทำให้โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยน ชุมชนก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป จากชุมชนที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นชุมชนที่อยู่แบบตัวใครตัวมัน

รูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาการหนีเรียน มี 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) ครอบครัว การเลี้ยงดูเด็กในปัจจุบันพ่อ แม่ ต้องมีความเข้าใจ จิตวิทยา และพัฒนาการของวัยรุ่น ผู้ปกครองควรมีความตระหนักกับปัญหา และร่วมมือกับทางโรงเรียน สร้างเครือข่ายการดูแลที่มีประสิทธิภาพและชุมชน โดยท้องถิ่นก็ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการ
- 2) เด็กนักเรียน เด็กในวัยนี้ตามพัฒนาการแล้วเป็นวัยที่อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง หุนหัน พลัน แล่น และขาดวิจารณญาณในการตัดสินใจ และเลียนแบบง่าย ขาดปัจจัยภายในที่เป็นทักษะในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ควรมีการเสริมทักษะชีวิตแก่นักเรียน ซึ่งต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของวัยรุ่นด้วย
- 3) โรงเรียน ควรปรับปรุงนโยบายการจัดการเรียนการสอน และเทคนิคการสอนให้ทันสมัย และทำทนายวัยรุ่น โดยใช้วิธีการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือการแบ่งเด็กเป็นกลุ่มตามความถนัด เป็นต้น

คำนำ

โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมหนีเรียน และเพื่อหารูปแบบในการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งจากการศึกษาทำให้เห็นความเชื่อมโยงของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา ไม่ว่าจะเป็น ผู้ปกครอง นักเรียน เพื่อน ครู (โรงเรียน) ชุมชน และกระแสนิยม และโลกาภิวัตน์ ที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและชุมชน การวิจัยครั้งนี้ทำให้โรงเรียน และผู้ปกครองได้เกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึง สาเหตุที่แท้จริงของการหนีเรียน และถ้าต้องการแก้ปัญหานี้ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ ของทุกภาคส่วน จึงจะประสบผลสำเร็จ และเป็น การแก้ปัญหาที่ไม่ยั่งยืนต่อไป ในการแก้ปัญหาทุกฝ่ายต้องทำความเข้าใจถึงพัฒนาการและความต้องการของวัยรุ่น การปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมและการเลี้ยงดูของครอบครัว และเมื่อเข้ามาในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน และเทคนิคการสอนของครู เป็นปัจจัยสำคัญต่อการหนีเรียน ส่วนในชุมชนเอง การที่ชุมชนเปลี่ยนตามกระแสนิยม และโลกาภิวัตน์ ทำให้เป็นสถานที่ที่เสี่ยงของวัยรุ่น ในการแก้ปัญหถ้าองค์กรส่วนท้องถิ่นให้ความร่วมมือจะประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ทีมวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ ศึกษาค้นคว้า หรือเรียนรู้การแก้ปัญหาใน โรงเรียนอีกมุมมองหนึ่ง ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนของระบบการศึกษาไทยต่อไปในอนาคต

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณพี่เลี้ยง คุณปาริชาติ หาญไชยนะ คุณปรียาวรรณ การวิทย์ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการ ที่คอยกำกับ และให้คำแนะนำที่ดี ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนสรุป การเขียนรายงานวิจัย ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการ คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณทีมวิจัยทุกท่านที่เสียสละทั้งแรงกาย แรงใจ ทูมเทและบากบั่นในการทำงานวิจัยครั้งนี้ จนเกิดพลังภายในให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ทีมวิจัย

28 กันยายน 2552

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญแผนภาพรูปภาพ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 คำถามวิจัย	2
1.4 ขั้นตอนและวิธีการ	3
1.5 พื้นที่ดำเนินการ	3
1.6 กลุ่มเป้าหมาย	3
1.7 ระยะเวลาดำเนินการ	3
1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 บริบทชุมชน	
2.1 ประวัติความเป็นมาของอำเภอเขาวง	4
2.2 ที่ตั้งอาณาเขตอำเภอเขาวง	6
2.3 สภาพสังคมและวัฒนธรรม	6
2.3.1 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน	6
2.3.2 เส้นทางคมนาคม	7
2.4 การสาธารณสุข	7
2.5 วัฒนธรรมและประเพณี	9
2.6 ความเชื่อ ความศรัทธา	10
2.7 การเมืองการปกครอง	11
2.8 ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มชน	12
2.9 ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการ	13
2.10 การศึกษา	13
2.10.1 ประวัติการจัดการศึกษาในอำเภอเขาวง	13
2.10.2 นโยบายการศึกษาในปัจจุบัน	15
2.10.3 การศึกษาในโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร	16
2.10.4 ประวัติโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร	18

สารบัญ (ต่อ)

2.10.5 การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน	20
2.10.6 สภาพปัญหาในโรงเรียน	25
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	27
3.1 การเตรียมทีมวิจัย	27
3.2 เวทีสร้างความเข้าใจกับโรงเรียน	28
3.3 การสร้างเครื่องมือและการเก็บข้อมูล	29
3.4 กิจกรรมรวบรวมข้อมูลและเติมเต็มข้อมูลของกลุ่มนักเรียน	32
3.5 การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล	32
3.6 เวทีนำเสนอข้อมูลและแลกเปลี่ยนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา	33
บทที่ 4 ผลการศึกษา	35
4.1 นิยามของการหนีเรียน	36
4.2 สถานการณ์ของเด็กหนีเรียน	36
4.2.1 สถานภาพทางครอบครัว	36
4.2.2 พฤติกรรมของนักเรียน	37
4.2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา	38
4.2.4 ลักษณะการหนีเรียน	39
4.2.5 สถานที่อยู่ของเด็กหนีเรียน	42
4.2.6 หนีเรียนแล้วเกิดอะไรขึ้น	44
4.3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เด็กหนีเรียน	45
4.3.1 ครอบครัว	45
4.3.2 โรงเรียน	47
4.3.3 นักเรียน	48
4.3.4 ชุมชน	49
4.4 รูปแบบและแนวทางในการแก้ปัญหาเด็กหนีเรียน	51
4.4.1 ครอบครัว	51
4.4.2 นักเรียน	52
4.4.3 โรงเรียน	53
บทที่ 5 บทสรุป	54
5.1 บทสรุป	54
5.2 ข้อค้นพบ	55

สารบัญ (ต่อ)

5.3 สิ่งที่ได้เรียนรู้	56
5.4 ข้อเสนอแนะ	56
5.5 ปัญหาอุปสรรคในการทำวิจัย	57
ภาคผนวก	
สรุปผลการดำเนินกิจกรรม	58
สรุปรายงานการประชุม	63
แบบสัมภาษณ์ของกลุ่มต่างๆ	99
ประวัติทีมวิจัย	104
บรรณานุกรม	110

สารบัญแผนภาพและรูปภาพ

แผนที่อำเภอเขาวง	5
ขบวนแห่ลอยกระทงของโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร	10
แผนที่โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร	17
ประชุมเตรียมทีมวิจัย	28
เวทีสร้างความเข้าใจกับโรงเรียน	29
กิจกรรมสร้างเครื่องมือวิจัย	31
กิจกรรมการรวบรวมและเพิ่มเติมข้อมูลของกลุ่มนักเรียน	32
การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล	33
การนำเสนอข้อมูลสู่โรงเรียน	34
ศาลาไทย และหอประชุม ที่ได้กหนดนี้เรียนมักไปรวมกลุ่มกัน	43